

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 2, 2021 | 25.02.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.2.98](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.98)

УДК 334.012.64, 334.012.65

О. В. Красота,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна, ORCID ID: 0000-0001-8840-3119

І. С. Кір'єв,

студент ОКР «Магістр», освітня програма «Економіка та право», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ORCID ID: 0000-0001-9778-2595

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ПОРУШЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

O. Krasota

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Macro- and Microeconomics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
I. Kiriev*

Master's student, Educational program «Economics and Law», Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FEATURES OF SMALL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT UNDER MACROECONOMIC STABILITY VIOLATIONS

Пандемія COVID-19 потужно вдарила по світовій економіці та багатьох національних економіках. За лічені місяці вона змінила усталений світовий устрій, порушила макроекономічну стабільність, спричинила загрозу життю і здоров'ю населення планети, вплинула на абсолютну більшість сфер життєдіяльності. Обмежувальні карантинні заходи, введені для боротьби із поширенням пандемії, стали викликом не тільки для національних урядів і пересічних громадян, але й для підприємницького сектору. Перед роботодавцями постали великі виклики, пов'язані з пандемією коронавірусу та карантинном, з порушеною макроекономічною стабільністю і економічною кризою, з необхідністю здійснювати нові підходи до організації робочого часу тощо. Сектор малого підприємництва у порівнянні із середнім і великим традиційно є більш уразливим до зовнішніх шоків.

В даній статті розкрито вагому роль малого підприємництва у функціонуванні сучасної змішаної економіки. Розглянуто кількісні класифікаційні параметри малого підприємництва в Україні та у світі; з'ясовано, що до категорії «мале підприємництво» відносять окремих фізичних осіб-підприємців, суб'єктів мікро- та малого підприємництва.

Наведено динаміку основних показників розвитку малого підприємництва в Україні у доковідний період. Аналіз динаміки цих показників свідчить про його недостатню підтримку

з боку держави у докризовий період. Визначено особливості розвитку і труднощі, які перешкоджають динамічному розвитку малого підприємництва як у період до порушення макроекономічної стабільності, так і під час неї. Зроблено висновок, що без цілеспрямованої державної підтримки мале підприємництво має мало шансів на виживання.

В рамках дослідження розглядається, до яких заходів вдається український уряд задля стимулювання розвитку малого підприємництва в умовах економічної нестабільності. Визнається, що саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи, відтворення стабільності та створення умов для подальшого економічного зростання.

The COVID-19 pandemic has hit the world and many national economies profoundly. Within months, it has changed the established world order, disrupted macroeconomic stability, threatened the lives and health of the world's population, and affected the vast majority of different spheres of life. Restrictive quarantine measures to combat the spread of the disease have become a challenge not only for national governments and citizens, but also for the business sector. Employers have had to adapt to pandemic-induced quarantine, disrupted macroeconomic stability, and economic crisis. It has become a real challenge for them to find new approaches to working time management. Traditionally, the small business sector is more vulnerable to external shocks than medium and large enterprises.

This article reveals the important role of the small business sector in the modern mixed economy, its rapid response to changes in market conditions, the ability to create new jobs and improve the population's welfare, etc. Small business is important as the basis of the middle-class formation. Quantitative classification parameters of small business in Ukraine and the world are considered. It has been found that the "small business" category includes individual entrepreneurs, the subjects of micro- and small entrepreneurship. The dynamics of the main indicators of the small business development in Ukraine in the pre-crisis period are represented. The share of small business in GDP, its share in the structure of entrepreneurship in general, the number of subjects of the small- and micro-entrepreneurship, the number of employees in the small business sector, and the number of small enterprises per 10,000 population are analyzed. The study of these indicators' dynamics shows the insufficient state support of the small business sector in the pre-crisis period.

The peculiarities of the small business development and difficulties that hinder its dynamic development before and during the macroeconomic stability disruption are identified. It is concluded that without targeted government support, the small business sector has little chance of survival. The study examines the measures taken by the Ukrainian government to stimulate the development of the small business sector under economic instability. It is acknowledged that it is with small business that the state associates hope for the rapid positive structural changes in the economy, overcoming the economic crisis, restoring stability, and creating conditions for further economic growth.

Ключові слова: *мале підприємництво; макроекономічна стабільність; пандемія COVID-19; криза.*

Keywords: *small business; macroeconomic stability; COVID-19 pandemic; crisis.*

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 порушила макроекономічну стабільність і спричинила одну з найгірших рецесій за останні десятиліття як в окремих країнах, так і у світовій економіці в цілому. Порушення макроекономічної стабільності і рецесійні процеси мають наслідком скорочення економічної активності і падіння ВВП, зростання рівня безробіття, порушення цінової стабільності тощо.

Запровадженні протягом 2020-2021 років обмежувальні заходи, необхідні для запобігання поширенню коронавірусної інфекції і порятунку людських життів, стали в той же час безпрецедентним викликом не тільки для національних урядів і пересічних громадян, але й для підприємницького сектору. Введення карантинних заходів призвело до значних негативних наслідків для бізнесу: часткове або повне зупинення функціонування частини підприємств, ускладнення логістики, звільнення частини працівників, надання тимчасових відпусток,

вимушені скорочення тривалості робочого дня/тижня, зниження прибутків, руйнування ланцюгів поставок тощо. Велика кількість підприємств різних секторів економіки зіткнулася з неможливістю здійснювати господарську діяльність, втратила доходи та опинилася на межі банкрутства і закриття. Діяльність інших підприємств була суттєво обмежена. Багато компаній постали перед непростим вибором: збереження персоналу чи утримання бізнесу на плаву.

Великий бізнес, як показує практика, досить швидко адаптується до викликів економічних криз, має певний фінансовий резерв для запобігання банкрутству. В той же час найбільш уразливими в нинішніх умовах порушення макроекономічної стабільності виявилися суб'єкти малого підприємництва, які не мають достатньої «подушки безпеки». Більшість суб'єктів малого підприємництва (а це близько 4 млн робочих місць) втратили до 75% доходів. За оцінками Програми розвитку ООН, проведеного у жовтні 2020 року, через пандемію COVID-19 понад 10% вітчизняних малих та середніх підприємств опинилися на межі банкрутства та можуть невдовзі закрити свій бізнес [1].

Суб'єкти малого підприємництва в Україні й по всьому світу докладають багато зусиль для адаптації до нової ситуації в економіці. Цьому сприяють як цілеспрямована державна допомога, так і власні зусилля підприємців, їх здатність пристосовуватись до змінених умов. Впровадження вимушених обмежувальних заходів у зв'язку із пандемією COVID-19 має не тільки негативні наслідки для економіки, але й відкриває додаткові можливості. Насамперед, мова йде про реалізацію нових можливостей в організації трудових відносин у зв'язку із введенням гнучкого режиму роботи та дистанційної (надомної) праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню економічної сутності малого підприємництва, його значущості й основних проблем функціонування, державної регуляторної політики підтримки його розвитку присвячені праці багатьох науковців. До числа найвагоміших західних дослідників умов формування та різноманітних аспектів функціонування малого підприємництва відносять С.Брю, Р.Галагера, П.Друкера, Х.Міленбуша, М.Мескона, С.Паркера, Д.Речмена, П.Хейне, А.Хоскінга, Й.Шумпетера. Відомими вітчизняними дослідниками малого підприємництва є З.Варналій, Т.Ковальчук, І.Мазур, Є.Панченко, В.Сизоненко, Н.Соболь, Л.Чуприна, С.Юзовицька та інші. Незважаючи на зростаючу кількість публікацій, присвячених різноманітним аспектам функціонування малого підприємництва, в тому числі в економіці України, не достатньо дослідженими є особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності через пандемію COVID-19.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є висвітлення особливостей розвитку суб'єктів малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності.

Виклад основного матеріалу. У сучасній економічній літературі найбільшого поширення при визначенні економічної сутності поняття малого підприємництва набуло його ототожнення або із власне підприємництвом, або із його об'єктом – малим підприємством чи самостійно функціонуючою фірмою. Так, на думку З.С. Варналія, мале підприємництво є самостійною (за рахунок власних коштів) систематичною інноваційною діяльністю громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу [2, с. 23].

Проте мале підприємництво не тільки несе в собі загальні риси підприємництва, але має і власну специфіку, що визначає саме його економічну сутність. Тому категоріальне визначення цього поняття повинно поєднувати в собі як загальноновидові риси підприємництва, так і особливі. Крім того, зміст понять «мале підприємництво» та «мале підприємство» не слід ототожнювати, штучно звужуючи зміст першого. Якщо перше поняття характеризує певний економічний процес, то малі підприємства виступають реальними суб'єктами економічної діяльності. Сектор малого підприємництва є дуже неоднорідним за своєю структурою. В ньому існує велике розмаїття економічних гравців. Окрім власне малих підприємств до нього включаються різноманітні мікросуб'єкти – приватні особи-підприємці та мікропідприємства з низькою продуктивністю. Кожен з них має свою мету діяльності та специфіку, характеризується особливими перевагами і недоліками [3].

Таким чином, ми розуміємо *мале підприємництво* як особливий підвид підприємництва, пов'язаний із підприємницькою (тобто на власний розсуд та ризик) діяльністю окремих фізичних осіб-підприємців та з функціонуванням малих підприємницьких структур (мікро- та малих підприємств) будь-якої форми власності і відповідної правової форми організації бізнесу з метою отримання прибутку (тобто на комерційній основі).

Роль малого підприємництва в сучасній економіці змішаного типу неможливо переоцінити. Вона проявляється в тому, що завдяки малому підприємству відбувається:

- поглинання надлишкової робочої сили та створення нових робочих місць, що сприяє ефективному вирішенню проблем зайнятості і безробіття, насамперед у кризові періоди;
- насичення споживчого ринку якісними товарами і послугами, задоволення індивідуального попиту та стимулювання сукупного попиту в цілому;
- розширення бази оподаткування для державного та місцевого бюджетів;
- швидке реагування на зміни ринкової кон'юнктури, зростання гнучкості та динамізму;
- підвищення рівня добробуту населення та скорочення бідності;
- формування підприємницького прошарку як основи середнього класу;
- пом'якшення соціальної напруги у суспільстві, демократизація ринкових відносин, забезпечення соціально-економічної та політичної стабільності;
- надання сучасній економіці конкурентного характеру й послаблення монопольних тенденцій тощо.

Саме тому підтримка розвитку малого підприємництва є стратегічним завданням національних урядів задля відновлення макроекономічної, а також політичної та соціальної стабільності країни. Саме з малим підприємництвом пов'язані надії на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для економічного зростання.

Для України підтримка розвитку малого підприємництва набуває ще більшого значення, ніж для країн із розвинутою економічною системою. Це пов'язано із його особливою роллю у наданні реформаційним процесам соціальної спрямованості, із порівняно швидким процесом утворення нового покоління підприємців по всій території України, передусім у малих містах і сільських населених пунктах. В Україні суб'єкти малого, а також середнього підприємництва забезпечують близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятості та 37% податкових надходжень, що і підтверджує його ключову роль в національній економіці [4].

Показниками вагомій ролі малого підприємництва є також дані про його зростаючу динаміку (чисельність в загальній кількості підприємств, зайнятість, частка у ВВП тощо) та кількісні класифікаційні параметри.

У світовій практиці досі немає єдиних кількісних критеріїв визначення суб'єктів малого підприємництва. Навпаки, кількісні класифікаційні параметри малого підприємництва в різних країнах світу дещо різняться (Табл. 1).

Таблиця 1.
Порівняльна характеристика кількісних класифікаційних критеріїв
малого підприємництва в різних країнах світу

Країна	Критерії	Кількісні характеристики
Греція	Чисельність працівників, осіб	до 50
	Річний товарооборот, млн. дол. США	до 1,5
Німеччина	Чисельність працівників, осіб	від 50 до 500
	Річний товарооборот, млн. дол. США	до 55
Польща	Чисельність працівників, осіб	до 50
	Річний товарооборот, млн. євро	до 10
Сполучене Королівство	Чисельність працівників, осіб	до 200 в обробній промисловості
		до 50 у будівництві
		немає обмежень у торгівлі
США	Річний оборот, тис. фунтів стерлінгів	до 400 у торгівлі
	Чисельність працівників, осіб	до 500
США	Річний прибуток, млн. дол. США	до 2
	Чисельність працівників, осіб	до 300 у обробній промисловості
Японія	Статутний капітал, млн. ієн	до 100 у гуртовій торгівлі
		до 1100 в обробній промисловості
		до 30 в оптовій торгівлі

Джерело: складено за [5]

Таблиця 1 демонструє, що до суб'єктів малого підприємництва, як правило, відносять господарюючих суб'єктів з чисельністю працівників до 50 осіб та річним оборотом до 10 млн євро. Проте в окремих країнах на практиці застосовуються національні критерії, які не завжди збігаються із загальноприйнятими.

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), в яку входять більше 35 розвинених країн світу із високим доходом громадян, пропонує за критерієм розміру розрізняти такі підприємства: дуже малі, малі, середні і великі. Головним критерієм для них використовується критерій середньої кількості працівників, а групування підприємств є наступним: дуже малі налічують від 1 до 19 працівників; малі – від 20 до 99 працівників; середні – від 100 до 499 працівників; великі – від 500 та більше працівників.

В Україні критерії поділу підприємств на «мікропідприємства», «малі підприємства», «середні підприємства», «великі підприємства» визначено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Господарським кодексом України (Табл. 2).

Таблиця 2.
Класифікація підприємств в Україні

Тип підприємства	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»			Господарський кодекс України	
	Середня кількість працівників, осіб	Чистий дохід від реалізації продукції, млн євро	Балансова вартість активів, млн євро	Середня кількість працівників, осіб	Річний дохід від будь-якої діяльності, млн євро
Мікро-підприємства	до 10	до 0,7	до 0,35	до 10	до 2
Малі підприємства	10–50	0,7–8	0,35–4	10–50	2–10
Середні підприємства	50–250	8–40	4–20	50–250	10–50
Великі підприємства	понад 250	понад 40	понад 20	понад 250	понад 50

Джерело: складено за [6, 7]

Як видно з Таблиці 2, класифікація підприємств в Україні згідно із чинним законодавством передбачає використання різних класифікаційних критеріїв, що подекуди створює неоднозначність їх тлумачення. Спільним і однаковим у кількісних значеннях критерієм є середньорічна кількість працівників, яка для суб'єктів мікро- і малого підприємництва складає до 10 та від 10 до 50 працівників відповідно.

Порівняння європейських і українських класифікаційних критеріїв суб'єктів малого підприємництва свідчить, що вітчизняні базові кількісні критерії в цілому відповідають своїм аналогам в країнах ЄС. І це є добре, бо корелюються із європейськими стандартами. Проте для удосконалення українського законодавства в галузі підприємництва слід звернути увагу на гнучкість поєднання вищенаведених критеріїв у класифікації ЄС.

Протягом 2013-2019 років, тобто до порушення макроекономічної стабільності через поширення пандемії COVID-19, спостерігається незначна, проте позитивна динаміка розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні (Табл.3). Цю динаміку ми розглядаємо протягом 2013-2019 років на основі аналізу таких показників як частка малого підприємництва у ВВП, його частка у структурі підприємництва в цілому, кількість суб'єктів малого і мікропідприємництва, чисельність зайнятих у малому підприємстві та кількість малих підприємств на 10 тис. населення.

Значення усіх показників, насамперед частки малого підприємництва у загальній структурі підприємництва (98,8-99,2%) та кількості малих підприємств на 10 тис. населення (68-86 одиниць), є достатньо вагомими. Для порівняння значення показника кількості малих підприємств на 10 тис. населення у 2019 році у Китаї складає всього 27,28, у Німеччині – 30,35, в Польщі – 45,29, у Франції – 45,52, в Іспанії – 59,43, в Італії – 62,78, у Великій Британії – 87,32, у США – 93,54. Тобто за даним показником Україна стоїть на рівні вищому за деякі розвинуті країни.

Проте внесок вітчизняного малого підприємництва у створеному продукті залишається недооціненим. Незважаючи на те, що мале підприємництво є рушійною силою розвитку національної економіки, його частка у ВВП є незначною і не перевищує 16% (це максимальний показник у 2019 р.). В той же час в економічно розвинутих країнах внесок малого підприємництва у ВВП у середньому становить близько 60% [8].

Така млява динаміка показників малого підприємництва в Україні свідчить не стільки про його підтримку з боку держави або створення сприятливих умов розвитку, скільки про його непереборне бажання функціонувати й боротьбу за виживання.

Мале підприємництво має певні труднощі, які перешкоджають йому розвиватися динамічніше. Зазвичай ці перешкоди поділяють на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх перешкод розвитку вітчизняних суб'єктів малого підприємництва ми відносимо:

- недосконалість системи оподаткування;
- обмеженість доступу до виробничих ресурсів;
- непрозорість механізмів надання державної фінансової допомоги;
- нерозвиненість інфраструктури підтримки малого підприємництва;
- неефективність механізмів захисту прав його суб'єктів;
- відсутність дієвого механізму державної підтримки малого підприємництва тощо.

Таблиця 3.
Динаміка основних показників суб'єктів малого підприємництва протягом 2013-2019 років

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Частка малого підприємництва у ВВП, %	10	11	13	14	15	15	16
Частка малого підприємництва у структурі підприємництва, %	98,8	99,1	99,2	99,2	99,1	99,1	99,0
Кількість суб'єктів малого підприємництва, тис. од.	1702,2	1915,1	1958,4	1850,1	1789,4	1822,7	1923,0
в тому числі суб'єктів мікропідприємництва, тис. од.	1637,2	1859,9	1910,8	1800,7	1737,1	1764,7	1864,0
Чисельність зайнятих у малому підприємстві, тис. осіб	2010,7	1686,9	1576,4	1591,7	1658,9	1641,0	1746,6
Кількість малих підприємств на 10 тис. населення, од.	82	76	77	68	76	80	86

Джерело: складено за [9]

До внутрішніх факторів, які перешкоджають динамічному розвитку вітчизняних суб'єктів малого підприємництва, слід віднести такі:

- хронічна нестача фінансових коштів, що пов'язано з низькою долею власного капіталу і необхідністю залучення позичкових коштів;
- недостатність технічного оснащення і забезпечення сировиною порівняно з великим підприємством;
- невисокий рівень кваліфікації як власників, так і їхніх співробітників, що ускладнює використання ними інноваційних технологій;
- високі витрати часу на підготовку податкових документів, ухилення від оподаткування;
- схильність до проведення тіньових операцій, виплата частини заробітної плати «у конверті» та інші факти порушення норм податкового і господарського законодавства;
- висока вартість користування банківськими кредитами при практичній відсутності будь-якого компенсаційного механізму з боку держави тощо.

В умовах порушення макроекономічної стабільності роль малого підприємництва як структуроутворюючого елемента сучасної економіки зростає. При цьому зростає і його вразливість до внутрішніх і зовнішніх шоків, а також ризиковість у порівнянні із великим бізнесом. У 2020 році мале підприємство в Україні і в цілому у світі зазнало нового чутливого удару внаслідок спалаху пандемії COVID-19, спричинених нею кризових процесів і порушення стабільності в економіці. Запровадження урядом карантинних заходів, локдаунів і вимог соціального дистанціювання вивело український бізнес на межу виживання. Таким чином до традиційних труднощів розвитку малого підприємництва додалися нові, пов'язані із сучасними глобальними викликами:

- більша вразливість, порівняно із великим підприємством, до несприятливих економічних факторів та порушення макроекономічної стабільності (циклічні спади, інфляційні процеси тощо);
- стрімке падіння доходів суб'єктів малого підприємництва, що удвічі перевищує скорочення доходів для великого підприємства;
- значні фінансові втрати, які суб'єкти малого підприємництва почали зазнавати вже на 2-3 місяць карантинних обмежень;
- вимушене скорочення штату співробітників, що призвело до зростання рівня циклічного безробіття;
- збільшення долі банкрутств серед суб'єктів малого підприємництва порівняно із середнім та великим, насамперед тих, які задіяні у сфері обслуговування, розваг, громадського харчування (за даними Співки українських підприємців України вже у перший кризовий березень 2020 року збанкрутіли і закрили свій бізнес приблизно 6% суб'єктів малого підприємства);
- додаткове навантаження на державу щодо збільшення обсягів соціальних трансфертів, пов'язаних із виплатами допомоги по частковому безробіттю і наданням державної допомоги найуразливішим суб'єктам малого підприємства;
- погіршення криміногенної ситуації в країні через втрату багатьма громадянами основних засобів для існування, бізнесу і доходу.

Пандемія COVID-19 стала тим фактором, який змусив весь світ переглянути свої прогнози економічного і соціального розвитку не лише на короткострокову перспективу, але і по іншому підійти до формування власних пріоритетів на довгостроковий період. Вирішення традиційних і новітніх проблем розвитку малого підприємництва в Україні має стати одним із найголовніших напрямів державної політики. Для цього уряду необхідно розробити ряд заходів, що будуть направлені на:

- удосконалення чинного законодавства в сфері регулювання діяльності малого підприємства;
- полегшення залучення міжнародної допомоги (фінансова, технічна);

- розробку державних програм пільгового фінансування малого підприємництва (компенсація відсотків за кредитами, надання державних гарантій, кредитування державними банками за пільговими умовами тощо);

- удосконалення діючої системи його оподаткування;
- забезпечення професійної підготовки й перепідготовки кадрів;
- розвиток підприємницької інфраструктури.

Певні кроки в цьому напрямі вже здійснено. Зокрема, з боку фіскальної політики було запроваджено програми державної допомоги бізнесу, відповідно до якої найуразливіші підприємства мають можливість отримати одноразову допомогу в розмірі 8000 грн.; введено податкові канікули для підприємств до травня 2021 року; списано частину податкових боргів в розмірі до 3030 грн.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 №534 було затверджено «Державну програму стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки». Її метою є впровадження протягом зазначеного періоду комплексної системи нових можливостей стабілізації та сталого розвитку економіки України, підвищення рівня зайнятості населення шляхом збереження існуючих і стимулювання створення нових високопродуктивних робочих місць з гідними умовами праці.

Програмою передбачається надання дієвої підтримки підприємницькому сектору, насамперед малому.

По-перше, передбачається розв'язання проблеми з ліквідністю суб'єктів малого підприємництва шляхом впровадження заходів, спрямованих на збереження робочих місць, спрощення доступу до фінансів та зменшення витрат бізнесу.

По-друге, планується розширити доступ до ринків шляхом залучення суб'єктів малого підприємництва до здійснення заходів із соціально-економічного розвитку окремих територій.

По-третьє, планується провести оптимізацію регулювання та полегшення адміністративних процедур для малого підприємництва, що супроводжуватиметься створенням ефективної інфраструктури його підтримки.

По-четверте, до червня 2021 року пропонується створення державного Фонду фондів з метою залучення прямих іноземних інвестицій у розвиток малого підприємництва. Для цього мають бути проведені консультації з Європейським інвестиційним фондом щодо моделі фонду, переговори щодо залучення міжнародних фінансових організацій та приватних фондів як партнерів до участі у Фонді фондів із внесенням капіталу тощо [10].

Таким чином, для забезпечення виживання українського малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності необхідно докласти більше зусиль, аніж в умовах стабільності. Мова йде про доцільність експериментувати, змінювати сталі форми ведення бізнесу, вдаватися до нестандартних рішень і підходів, генерувати нові ідеї, вкладати кошти в розвиток освіти та науки, щоб молоде покоління вміло реалізувати креативні рішення. Малому підприємству в Україні необхідно спиратися на знання і компетентність кожного працівника, рівень його освіти, базу необхідних навичок для ухвалення інноваційних рішень і використання можливостей для росту.

Висновки.

1. На початку 2020 року макроекономічна стабільність в черговий раз порушена в результаті пандемії COVID-19. Порушення стабільності відбулося як на глобальному рівні, так і на рівні національних економік.

2. Найбільш уразливими в нинішніх умовах порушення макроекономічної стабільності виявилися суб'єкти малого підприємництва, які традиційно є більш ризиковими і не мають достатньої «подушки безпеки». До звичних труднощів розвитку малого підприємництва додалися нові, пов'язані із сучасними глобальними викликами: значні фінансові втрати, вимушене скорочення штату співробітників, підвищений ризик банкрутства тощо.

3. Зважаючи на вагому структуроутворюючу роль малого підприємництва для сучасної економіки змішаного типу всебічна підтримка його розвитку є стратегічним завданням національних урядів не тільки задля відновлення макроекономічної, але і політичної та соціальної стабільності країни.

Література.

1. Лук'янова Н., Зайцева О. Пандемія коронавірусу: правові механізми захисту трудових та соціальних прав працівників. URL: http://rv.dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/lhsi_pandemya_koronavirusu.pdf (дата звернення: 17.02.2021).

2. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. К.: Знання, 2008. 302 с.

3. Krasota O.V., Melnyk T. H., Borysenko O. A. The change in priorities of state regulation of the small businesses' development. URL: http://journals.uran.ua/nvp_chntu/article/view/100946 (дата звернення: 17.02.2021).

4. Підтримка малого і середнього підприємництва. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriemnictva> (дата звернення: 15.02.2021).

5. Чуприна Л.В., Юзовицька С.А. Світовий досвід розвитку малого підприємництва та його використання в Україні. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/41.pdf (дата звернення: 17.02.2021).

6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 25.01.2021).

7. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (із змінами та доповненнями). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2006_02_09/T990996.html (дата звернення: 25.01.2021).

8. An official website of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/> (дата звернення: 30.01.2021).

9. Офіційний сайт Державної служби статистики України: веб-сайт: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.01.2021).

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2020 р. № 534 «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520> (дата звернення: 15.02.2021).

References.

1. Lukyanova N., Zaitseva O. (2021), "Coronavirus pandemic: legal mechanisms to protect labor and social rights of workers", available at: http://rv.dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/lhsi_pandemya_koronavrusu.pdf (Accessed 17 February 2021).

2. Varnaliy Z.S. (2008), *Male pidpryyemnytstvo: osnovy teorii i praktyky* [Small business: basics of theory and practice], Knowledge, Kyiv, Ukraine.

3. Krasota O.V., Melnyk T. H., Borysenko O. A. (2017), "The change in priorities of state regulation of the small businesses' development", available at: http://journals.urau.ua/nvp_chntu/article/view/100946 (Accessed 17 February 2021).

4. Government portal of Ukraine (2020), "Support for small and medium enterprises", available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpryyemnictva> (Accessed 15 February 2021).

5. Chuprina L.V., Yuzovytska S.A. (2019), "World experience of small business development and its use in Ukraine", available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/41.pdf (Accessed 17 February 2021).

6. Economic Code of Ukraine (2003), available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Accessed 25 January 2021).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On accounting and financial reporting in Ukraine", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2006_02_09/T990996.html (Accessed 25 January 2021).

8. Official website of the European Union (2020), available at: <https://ec.europa.eu/> (Accessed 30 January 2021).

9. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 29 January 2021).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the State program of economic stimulation to overcome the negative effects caused by restrictive measures to prevent the occurrence and spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2, for 2020-2022"", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520> (Accessed 15 February 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.02.2021 р.